

वसुश्रुत आत्रेयः। अग्निः। त्रिष्टुप् ।

त्वामग्ने वसुपतिं वसूनामभि प्र मन्दे अध्वरेषु राजन्।

त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाभि ध्याम पृत्सुतीर्मर्त्यानाम् ॥ ५.००४.०१

राजन्- स्वामिन् । अग्ने- सत्क्रतो पावक । त्वाम् । वसूनां वसुपतिम्- सम्पत्स्वामिनम् । अध्वरेषु- ध्वरविरोधिकर्मसु । अभि- आभिमुख्येन । प्र- प्रकर्षेण । मन्दे- स्तौमि । त्वया । वाजयन्तः- बलयुक्ताः सन्तः । वाजम्- अन्नम् । जयेम । मर्त्यानाम्- शत्रूणाम् । पृत्सुतीः- सेनाः । अभि स्याम- अभिभवेम ॥१॥

हव्यवाळग्निरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे।

सुगार्हपत्याः समिषो दिदीह्यस्मद्यश्कसं मिमीहि श्रवांसि ॥ ५.००४.०२

हव्यवाट्- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्यवाहकः । अग्निः । अजरः- जरारहितः । नः- अस्माकम् । पिता- जनकः । विभुः- व्याप्तः । विभावा- दीप्तः । अस्मे- अस्माकम् । सुदृशीकः- सुदर्शनः । सुगार्हपत्याः- कुटुम्बधर्ममयीः । समिषः- सदेष्टव्यः । दिदीहि- प्रकाशय । अस्मद्व्यक्- अस्मदभिमुखम् । श्रवांसि- श्रुतीः । सम्- सम्यक् । मिमीहि- प्रमाणतया प्रकाशय ॥२॥

विशां कविं विश्वपतिं मानुषीणां शुचिं पावकं घृतपृष्ठमग्निम्।

नि होतारं विश्वविदं दधिध्वे स देवेषु वनते वार्याणि ॥ ५.००४.०३

विशाम्- प्रजानाम् । कविम्- सूक्ष्मदर्शिनम् । मानुषीणां विश्वपतिम्- प्रजापालकम् । शुचिम्- पवित्रम् । पावकम्- शोधकम् । घृतपृष्ठम्- दीप्तपृष्ठम् । होतारम्- देवाह्वतारम् । विश्वविदम्- सर्वज्ञम् । अग्निम् । नि दधिध्वे- नितरां धारयथ । सः । देवेषु- देवतासु । वार्याणि- याः श्रेष्ठाः सम्पदः सन्ति ताः । वनते- स्वाश्रितेभ्यः सम्भजते ॥३॥

जुषस्वाग्ने इळया सजोषा यतमानो रश्मिभिः सूर्यस्य।

जुषस्व नः समिधं जातवेद आ च देवान्हविरद्याय वक्षि ॥ ५.००४.०४

अग्ने । इळया- वाचा । सजोषा:- समानप्रीतिः सन् । सूर्यस्य- आत्मनः । रश्मिभिः- चिद्रश्मिभिः ।
यतमानः- अध्यात्माभिवृद्धयै प्रयत्नं कुर्वाणः । जुषस्व- प्रीतो भव । जातवेदः- जातप्रज्ञ । नः-
अस्माकम् । समिधम्- उद्दीपितं भावनम् । जुषस्व- सेवस्व । देवांश्च । हविरद्याय-
चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहविर्भक्षणाय । आ वक्षि- आवह ॥४॥

जुष्टे दमूना अतिथिर्दुरोण इमं नो यज्ञमुप याहि विद्वान्।

विश्वा अग्ने अभियुजो विहत्या शत्रूयतामा भरा भोजनानि ॥ ५.००४.०५

जुष्टः- प्रीतः । दमूनाः- दमान्वितः । दुरोणे- साधकसदने । अतिथिः । इमम्- एतम् । नः-
अस्माकम् । यज्ञम् । विद्वान्- ज्ञानी सन् । उप याहि- आगच्छ । अग्ने । शत्रूयताम्- शत्रूणाम् ।
विश्वाः- सर्वान् । अभियुजः- योगान् । विहत्य- नाशयित्वा । भोजनानि- भोगान् । आभर-
अस्मदर्थं सम्पादय ॥५॥

वधेन दस्युं प्र हि चातयस्व वयः कृण्वानस्तन्वे स्वायै।

पिपर्षि यत्सहसस्पुत्र देवान्तसो अग्ने पाहि नृतम वाजे अस्मान् ॥ ५.००४.०६

स्वायै तन्वे- स्वदेहाय स्वदेहभूताय यजमानाय वा । वयः- अन्नम् । कृण्वानः- कुर्वाणः । वधेन-
आयुधेन । दस्युम्- स्तेनम् । प्र- प्रकर्षेण । चातयस्व- नाशय । सहसस्पुत्र- शक्तिज । देवान् ।
पिपर्षि- पूरय । अग्ने । नृतम- वीरतम । वाजे- वृत्रैर्जनिते युद्धे । अस्मान्- नः । पाहि- रक्ष ॥६॥

वयं ते अग्न उक्थैर्विधेम वयं हव्यैः पावक भद्रशोचे।

अस्मे रयिं विश्ववारं समिन्वास्मे विश्वानि द्रविणानि धेहि ॥ ५.००४.०७

भद्रशोचे- कल्याणदीप्ते । अग्ने- पावक सत्क्रतो । पावक- पवित्र । वयम् । ते- त्वाम् । उक्थैः-
मन्त्रैः । हव्यैः- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्यैः । विधेम- परिचरेम । अस्मे- अस्मभ्यम् ।

विश्ववारम्- सर्वैर्वरणीयाम् । रयिम्- सम्पदम् । समिन्व- प्रयच्छ । अस्मे- अस्मभ्यम् । विश्वानि-
सर्वाः । द्रविणानि- सम्पदः । धेहि- स्थापय ॥७॥

अस्माकमग्ने अध्वरं जुषस्व सहसः सूनो त्रिषधस्थ हव्यम् ।

वयं देवेषु सुकृतः स्याम शर्मणा नस्त्रिवरूथेन पाहि ॥ ५.००४.०८

सहसः सूनो- शक्तिज । त्रिषधस्थ- भूर्भुवरादित्रिसाधनभूमिकास्थ । अग्ने । हव्यम्- हव्यमयम् ।
अस्माकम्- नः । अध्वरम्- यज्ञम् । जुषस्व- सेवस्व । वयम् । देवेषु- देवतासु । सुकृतः-
पुण्यकर्माणः । स्याम- भवेम । शर्मणा- त्वत्कल्याणभावनया । नः- अस्मान् । त्रिवरूथेन- त्रिधा
वरणीयया । पाहि- रक्ष ॥८॥

विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरितातिं पर्षि ।

अग्ने अत्रिवन्नमसा गृणानोऽस्माकं बोध्यविता तनूनाम् ॥ ५.००४.०९

जातवेदः- जातविद्य । सिन्धुम्- अर्णवम् । नावा- प्लवेन । न- इव । नः- अस्मान् । विश्वानि-
सर्वेभ्यः । दुर्गहा- दुर्गहनेभ्यः । दुरिता- अघेभ्यः । अति पर्षि- अति पारय । अग्ने- पावक क्रतो ।
अत्रिवत्- अत्रेर्यथा तथा । नमसा- नमस्कारेण । गृणानः- स्तुतः सन् । अस्माकम्- नः । तनूनाम्-
देहानाम् । अविता- रक्षिता सन् । बोधि- बुध्यस्व ॥९॥

यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानोऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि ।

जातवेदो यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्ने अमृतत्वमश्याम् ॥ ५.००४.१०

कीरिणा- कीर्तयता । हृदा- हृदयेन । अमर्त्यं- अमृतम् । त्वा- भवन्तम् । मन्यमानः- ध्यायमानः ।
मर्त्यः- मनुष्योऽहम् । जोहवीमि- आह्वयामि । जातवेदः- जातप्रज्ञ । यशः- किर्तिम् । अस्मासु ।
धेहि- धारय । अग्ने- पावक सत्क्रतो । प्रजाभिः- धर्मसन्ततिभिः । अमृतत्वम् । अश्याम्-
अनुभवेम ॥१०॥

यस्मै त्वं सुकृते जातवेद उ लोकमग्ने कृणवः स्योनम् ।

अश्विनं स पुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्तं रयिं नशते स्वस्ति ॥ ५.००४.११

यस्मै । सुकृते- पुण्यकृते । जातवेदः- जातप्रज्ञ । अग्ने- पावक सत्क्रतो । त्वम् । स्योनम्-
सुखकरम् । लोकम् । कृणवः- अकरोः । सः । अश्विनम्- प्राणयुक्ताम् । पुत्रिणम्-
धर्मसन्ततियुक्ताम् । वीरवन्तम्- वीर्ययुक्ताम् । गोमन्तम्- चिद्रश्मियुक्ताम् । रयिम्- सम्पदम् ।
नशते- व्याप्नोति । स्वस्ति- मङ्गलम् ॥११ ॥